

דבר העורך

חתונת השנה

האולם המה ועלה על גדותיו. מאות מוזמנים גדשו את מקומות הישיבה ואת רחבת הריקודים, והשמחה גאתה, התרוממה ונשפכה בעליזות מן האולם המפואר אל סביבותיו.

אחד המוזמנים נכנס אל האולם, הביט ימינה, סובב את ראשו לשמאל, ולפתע קלט כי דבר מה מוזר מתרחש לנגד עיניו. רק לפני שבוע שולשה ההזמנה לתיבת הדואר שבביתו, תוך הדגשה על המעטפה כי **חובה** עליו להשתתף בחתונה זו. מפאת היכרותו עם שולחי ההזמנה, והכבוד הרב שרחש כלפיהם, הוא הואיל לכתת את רגליו אל האולם. ברם, מי הם המלצרים האלה? פניהם היו מוכרות לו מאד, אלא שהוא לא האמין למראה עיניו.

ארבעה חדשים לפני כן נקלעה בת ישראל צנועה וחסודה בגיל השידוכים אל ביתה של משפחת טורק בבני ברק. "מרוב צניעותה לא הצליחו לברר את המעיק עליה", שח בן המשפחה. "אולם, לא אשה מלאת רוח ורחמים כרבנית טורק ע"ה תיכנע במהרה. ואכן, כעבור זמן מסויים פלטה הנערה, כי זו תקופה ארוכה

דף קיד/א ושני תבשילין

זרוע צלוייה בליל הסדר

בליל הסדר נוהגים להביא אל השולחן זרוע וביצה. מתחילה קבעו חכמים (לקמן קיד/א), כי יש להציב שני תבשילים מיוחדים על שולחן ליל הסדר, אשר יסמלו את העדרם של קרבן הפסח וקרבן חגיגה. הטור והשולחן ערוך (או"ח סי' תע"ג) פוסקים הלכה זו ומוסיפים: "ונהגו בבשר וביצה... ושיהיה צלי על גחלים והביצה תהיה מבושלת". הרמ"א מוסיף, "והוא הדין בצלוייה".

שילוב הזרוע והביצה: מקור מנהג הבאת בשר וביצה דווקא, כפי שכתב הכלבו (סי' נ) בשם הירושלמי, ששני המאכלים מסמלים יחד את יציאתנו ממצרים בזרוע נטויה. "ביצה" בארמית היא "בעיא", וכך נוצר השילוב הבא: **"בעה** רחמנא למפרק יתנא **בזרעא** מרמא". כלומר, **רצה** הקב"ה להוציאנו **בזרוע** נטויה (ועיין עוד משנה ברורה שם).

כאמור, נהגו לצלות את הזרוע המובאת אל שולחן ליל הסדר, זכר לקרבן הפסח אשר נאכל צלוי, אך מפני כך אין אוכלים את הזרוע בליל הסדר.

שהנה, במשנה (לעיל נג/א) מבואר, כי היו מקומות שנמנעו מאכילת בשר צלוי בליל הסדר. את טעמם מבאת הגמרא בכך, שאכילת בשר צלוי בליל הסדר נראית כאכילת קרבן פסח מחוץ לירושלים, מאחר שקרבן פסח נאכל צלוי בלבד. המשנה מבהירה כי אנשי אותו מקום שנהגו כן, לעולם חייבים לנהוג כך.

אכן, בתפוצות אשכנז נהגו להימנע מאכילת צלי בליל הסדר, כפי שכתב הטור (או"ח סי' תע"ו): "ואשכנז מקום שנהגו שלא לאכול צלי הוא", וכך כתב לאחר שנים המגן אברהם (שם ס"ק א') בשם הלבבוש. הפוסקים אף הוסיפו, כי גם במקומות שבהם לא נהגו להימנע מאכילת צלי בליל הסדר, יש להחמיר באכילת הזרוע הצלוייה, מפני שהיא מובאת אל השולחן יחד עם המצה והמרור זכר לקרבן הפסח (שו"ת מהר"ו סי' קצ"ג ועוד).

ראוי לציין, כי בחומרה זו, שלא לאכול בשר צלוי בליל הסדר, אנו מחמירים אף בדברים שאינם ראויים לקרבן פסח! וכל אכילה שיש בה זיקה מסויימת לצורת קרבן פסח - נאסרה, מפני החשש שלא ייראה כאוכל קדשים בחוץ.

לפיכך, אף על פי שקרבן הפסח קרב מכבש או עז בן שנתו בלבד, אנו איננו אוכלים צלי מכל בשר הטעון שחיטה, אם בהמה ואם עוף (שולחן ערוך או"ח סי' תע"ו סעי' ב').

הפוסקים מוסיפים, כי אפילו בשר שנצלה שלא על גבי גחלים או על גבי האש, אלא "צלי קדר", היינו, בשר שנצלה בלא מים או משקה אחר, ומתבשל במוהל היוצא ממנו - אסור גם כן

זעילוי נשמת

הרב **פנחס רוזנבאום** זצ"ל בן הרה"ג רבי שמעלקא הלוי זצ"ל הי"ד נלב"ע י"ג מר חשוון תשמ"א תנצב"ה הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה יחיאל זעירא** ז"ל ב"ר משה מרדכי ז"ל נבל"ע י"ב בתשרי תשמ"ח וזוגתו מרת **סימה פינקל** ע"ה ב"ר פרץ ז"ל נלב"ע י"ב בחשוון תשנ"ח תנצב"ה הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **משה ליכטנשטיין** ז"ל ב"ר אליהו רפאל ז"ל נלב"ע ט' בחשוון תש"ס תנצב"ה הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ר **יזהר ליכטנשטיין** ומש' שיחיו - רעננה

מפני מראית העין. גם בשר שבישלוהו ואחר כך צלוהו - אסור. אולם, בשר שנצלה ואחר כך בושל, מותר לאכלו בליל פסח (ראה משנה ברורה שם ס"ק א').

דף קיד/ב על אכילת מרור ואכיל

מדוע צריך לאכול מרור בשיעור כזית?

בליל הסדר אנו אוכלים מצה בשיעור "כזית", וגם מרור בשיעור "כזית".

חולה שאינו מסוגל לאכול כזית: שאל נשאל בעל אבני נזר זצ"ל (שו"ת או"ח סי' שפ"ג), לגבי יהודי חולה שבלייל הסדר אין באפשרותו לאכול כזית מרור כנדרש, האם באכילת כמות קטנה של מרור הוא מקיים מצווה כל שהיא, או שאין כל טעם באכילתו.

הרא"ש - כזית מפני הברכה: ובכן, מאחורי שאלה תמימה זו מסתתר דיון מעניין וייחודי: מה המקור לכך שיש צורך לאכול מרור בשיעור כזית? ראש וראשון למתייחסים לדיון זה הוא הרא"ש בסוגייתנו (סי' כ"ה) החורף: "משום דמברך על אכילת מרור, צריך שיאכל כזית, שאין אכילה בפחות מכזית". לכאורה, מדברי הרא"ש עולה בעליל, כי התורה לא ציוותה על אכילת מרור בשיעור כזית, ורק מפני הברכה שתקנו חכמים, לברך "על אכילת מרור", יש לאכול כזית, לצורך הברכה.

אכן, כך הסיק בדבריו בעל תרומת הדשן (ח"ב סי' רמ"ה), והאחרונים מבארים, כי לדעת הרא"ש, שונה מצוות אכילת מרור, לפי שלא הורתה התורה בפירוש לגבי מרור בלשון "אכילה", אלא צירפה את מצוות אכילת מרור לאכילת קרבן פסח - "על מצות ומרורים יאכלוהו" [ועיי' בחידושי הגר"ח הלוי זצ"ל על הש"ס, סי' מ"ב].

בעל שאגת אריה תמה ביותר על דברי הרא"ש, איך יתכן לומר שאפשר לקיים את מצוות אכילת מרור בפחות משיעור כזית, והוא תומך את שאלתו בהוכחות ובראיות מוצקות.

על תמיהותיו של השאגת אריה מגיב החתם סופר זצ"ל (שו"ת או"ח סי' ק"מ) בהבנה חדשנית בדברי הרא"ש. ודאי הוא כי גם לדעת הרא"ש חובה לאכול שיעור כזית, כדי לקיים את מצוות אכילת מרור. ברם, בפני הרא"ש ניצבה וגם עמדה השאלה הבאה: מצוות אכילת מרור אינה כתובה בתורה כמצווה בפני עצמה, אלא בתוך ציווי אכילת מצה וקרבן פסח הוסיפה התורה כי יש לאכול גם מרור: "ואכלו את הבשר בלילה הזה, צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו" (שמות יב/ח) - פסח ראשון; "על מצות ומרורים יאכלוהו" (במדבר ט/יא) - פסח שני. נמצא, שאף שהפסוק נוקט בלשון "אכילה", אין בידינו הוכחה לכך שכוונתו גם לאכילת המרור, לפי שהפסוק נסוב על אכילת המצה וקרבן הפסח, ואגב כך הוא מצווה על אכילת מרור.

אמנם, לימדונו חכמים, כי לגבי דינים שונים הוקשו מצוות אכילת מצה וקרבן פסח למצוות אכילת מרור, אך חכמים לא פירשו אם היקש זה כולל גם את שיעור האכילה, לאמר, שמאכילת פסח ומצה למדנו גם כי יש לאכול מרור בשיעור כזית.

הברכה מוכיחה על שיעור כזית: מאחר שאין אנו יכולים ללמוד היקש מדעתנו, כי אם מה שפירשו לנו חכמים את שקיבלו מרבותיהם, איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, נאלץ הרא"ש למצוא סיוע והוכחה מתקנת חכמים, כי ההיקש כולל את שיעור המרור שיש לאכול. כלומר, מן העובדה שחכמים תקנו לברך "על אכילת מרור", הרי לנו, שמצוות אכילת מרור היא בשיעור "כזית", שאם לא כן, לא היו חכמים מתקנים ברכה על מצווה שאינה מוגדרת בתורה כ"אכילה", כמבואר לעיל, שרק אכילת כזית נחשבת אכילה (ועיי' רש"י כאן בסוגייתנו שכתב מעין הדברים הללו).

נמצא, איפוא, כי ההבנה הפשוטה בדברי הרא"ש היא, וכן הבינו רוב האחרונים, ששיעור כזית באכילת מרור נקבע על ידי חכמים, כדי שיהיה אפשר לברך על המצווה. ואילו לדעת החתם סופר, העובדה שחכמים תיקנו ברכה על אכילת מרור מהווה הוכחה, כי מן התורה חובה לאכול כזית מרור.

נשוב עתה לאותו יהודי חולה, אשר שאל את האבני נזר אם יש עניין לאכול פחות מכזית. ובכן, האבני נזר נקט בהבנת דברי הרא"ש כפשוטם: בעת שהמרור נאכל כמצוות התורה, עם קרבן הפסח, אין צורך בשיעור כזית, לפי שעיקר המצווה היא אכילת קרבן הפסח, אליו נלווה המרור. עתה, תקנו חכמים "זכר" למרור, בשיעור כזית - מפני שכאשר המרור נאכל לבדו, תקנו חכמים שיעור כזית, שהוא שיעור אכילה לדבר הנאכל בפני עצמו. ברם, אם יהודי זה אינו יכול לאכול

שהיא באה בקשרי שידוכין עם בחור ישיבה בן טובים, אלא שמועד החתונה לא נקבע מעולם, מאחר ששניהם לא ידעו מניין ימצאו מקורות המימון המינימאליים הדרושים לקיום טקס הנישואין ולהוצאות הנלוות לחייו של זוג צעיר בישראל. "ככל שחולף הזמן" לחשה הנערה בעצבות, "גוברים חששותי כי השידוך עלול להתבטל".

במרץ נעורים החלה הרבנית טורק ע"ה לגייס רבנים, עסקנים ובני משפחה, כדי לבנות חורבה אחת מחורבות ירושלים. כיד ה' הטובה עליה, עלה בידה לארגן תוך זמן קצר פינת חמד נאה למגורי בני הזוג, אולם לעריכת החתונה, זמרים ומתנדבים לעריכת "שבע ברכות" בכל יום משבעת ימי המשתה.

מועד החתונה הלך והתקרב. לפתע, שבועיים לפני היום הגדול והחגיגי, הרגישה הרבנית טורק ע"ה, כי פני הנערה אינן כתמול שלשום. איש לא ידע מה מעיק על לבה, אך הרבנית, אשר חשה את הזולת בכל נימי נפשה העלתה בפני הנערה את האפשרות, שמא חפצה היא להתחתן באולם המכובד ביותר, אולי נשא לבה אותה לחגוג את יום נישואיה במקום יוקרתי.

הנערה לא השיבה, אך הרבנית לא היתה זקוקה לתשובה, היא הבינה.

כאמור, היה זה שבועיים לפני מועד החתונה! בנה של הרבנית טורק ע"ה מספר בהתרגשות כי הוא תיאר לעצמו אלו מאמרי חז"ל ודברים המשמחים את הלב עתידה אמו הרבנית להעתיר על לבה הדואב של הכלה, עד שתתרגע ויקרנו פניה.

אולם להפתעתו הרבה, הרבנית החלה בהכנות קדחתניות ליציאה מן הבית, תוך שהודיעה, כי היא אצה רצה לאולם פלוני בבני ברק, מן המכובדים שבאולמות.

"ניסיתי להסביר לאימ", נזכר הבן, "כי בעונה זו של חודשי הקיץ כל האולמות הוזמנו זה מכבר, ואין כל סיכוי למצוא אולם פנוי. ובכלל, מניין יילקח הסכום העצום למימון החתונה במקום כה מפואר, ומי אמר שיש להיענות לכל בקשה של הכלה, אפשר להסביר לה ש... אבל אמי כבר היתה מחוץ לדלת.

כעבור שעה קלה צלצל הטלפון בביתנו, ממשיך הבן לספר. "הרמתי את השפופרת,

כזית, לפחות יאכל "זכר", כפי שאכלו את המרור עם קרבן הפסח [ועיי"ש עוד לגבי חצי שיעור במצה. ראוי לציין, כי דיון זה הוא גם לגבי שיעור כזית מרור בכורך. אולם להלכה נפסק, במשנה ברורה סי' תע"ה ס"ק ט"ז, שבכורך צריך כזית מרור וכזית מצה].

דף קיז/ב ק"ש והלל גאל ישראל

חתימה הברכה ב"מערבית"

שאלה מעניינת מביא הט"ז (סי' ס"ו ס"ק ו') בשם "רופא אחד זקן מהר"ר שלמה שהלך בסוף ימיו לארץ ישראל".

יש להניח שרבים לא שמעו מימיהם על נוסח הברכה "ברוך אתה ה' מלך צור ישראל וגואלו", אך בקהילות אשכנז נהוג היה לומר ברכה זו ב"מערבית". "מערבית" הם פיוטים שנאמרו במועדים בתפילת ערבית בין הברכות, ובתוך הפיוטים נשנו נוסחאות הברכות עצמן. כך ניתן לראות במחזור לפסח, שבועות וסוכות, כי נוסח ברכת "גאל ישראל" בתפילת ערבית הוא, "ברוך אתה ה' מלך צור ישראל וגואלו".

אותו רופא ישיש שאל את המהר"ם מלובלין זצ"ל, שחי לפני למעלה משלוש מאות שנה, ומפורסם בביאוריו על הש"ס, כי נוסח זה אינו הולם את הנאמר בסוגייתנו.

בגמרתנו מבואר כי בברכות שלאחר קריאת שמע, שחרית וערבית, אומרים "גאל ישראל", בלשון עבר, ובתוך תפילת העמידה מברכים "גאל ישראל" בלשון הווה. הגמרא מסבירה כי גאל ישראל היא ברכה על העבר, ואילו בתפילת העמידה מבקשים רחמים ומתפללים לגאולה שתבוא.

מאחר שמבואר בגמרא כי בקריאת שמע יש לומר גאל בלשון עבר, כיצד זה ב"מערבית" חותמים "מלך ישראל וגואלו" בלשון הווה?

שאלה גדולה זו הציב גם הט"ז לחמיי, הב"ח, ול"עוד הרבה רבנים" - אולם לא המהר"ם, לא הב"ח, ולא אותם רבנים מצאו לה מענה. אכן, הב"ח (או"ח שם אות ה') הגיה ותיקן, כנראה בעקבות הערת חתנו, כי יש לומר "צור ישראל וגאלו" בלשון עבר (ועיי"ש בפמ"ג מש"ז אות ו' שדן בהגהה זו שלכאורה היא מגרעת והופכת את המילה מהווה לעתיד).

ישובים רבים נאמרו לקושיה זו. הט"ז (שם) כותב, כי אין כוונת גמרתנו שבקריאת שמע אין לומר 'גואל' כי אם 'גאל' דווקא, אלא רק שבתפילת העמידה יש לומר 'גואל' בלבד ולא 'גאל'. הסיבה לדבר היא, שלשון הווה יכולה להתפרש גם על העבר וגם על העתיד, אך לשון עבר אינה מתפרשת על לשון הווה כלל (עיי"ש ראיותיו).

המגן אברהם (ריש סי' רל"ו) כתב חילוק מעניין: יש לחלק בין ברכת 'גאל ישראל' שבשחרית לברכת 'גאל ישראל' שבערבית. דברי הגמרא נסובים על הברכה שבשחרית, בה מזכירים ומשבחים על אודות גאולת מצרים, אבל בברכת "אמת ואמונה" שבערב, מתפללים ומזכירים גם את הגאולה העתידה, כמבואר ברש"י בברכות (יב/ד ד"ה שנאמר), ולכן אין כל מניעה לומר שם 'גואל ישראל' (ועיי"א"ר ופרישה ומחה"ש בנוגע לדברי המג"א הללו).

הנודע ביהודה, בהגהותיו דגול מרבבה (סי' סו) לשולחן ערוך, כתב, שכאשר אומרים "צור ישראל וגואלו", מתפרש ודאי צור ישראל לשון הווה ועבר, וכמותו גם 'גואלו' הסמוך לו.

על אף ביאורים אלה (וראה עוד "בכור שור" בסוגייתנו), כתב השערי תשובה (סי' ס"ו ס"ק ה', והובאו דבריו במשנה ברורה שם, ס"ק ל"ג): "ומכל מקום, מפני קושיה זו, נהגו אנשי מעלה לומר גם במערבית גאל ישראל".

דף קיח/ב נחל קישון יהא לי ערב

הברקה גאונית מבית מדרשו של המהרש"ם

הפריצים ושרי הממלכות מימים עברו, משמשים למכביר כנשואי סיפורים ומעשיות לרוב. התמזל מזלו של שר רוס, שבעקבות בקשתו הנחיל המהר"ם לעולם את אחת מתשובותיו ההלכתיות היותר מרתקות.

מעשה שהיה כך היה.

בקשת ההלוואה: השר דנן, שאיש מטיל יראה היה, פנה בתמימות מעושה לאחד ממכריו היהודים, ראובן שמו, וביקש ממנו הלוואה על סך אלף רובל, סכום עצום. הלה רתת מעצם הרעיון שיהא עליו להתעסק עם השר הנכבד, לכשיגיע מועד הפרעון, ומאידך, לא עלה על דעתו להשיבו

ומצדו השני של קו הטלפון שמעתי את אמי שחה בפשטות מדהימה, כי שעה לפני כניסתה לאולם השמחות היוקרת, קיבל בעל אותו אולם הודעה מפתיעה על ביטול חתונה מסויימת שהיתה אמורה להערך ביום חתונתה של הכלה "שלנו"! הוא הסכים להעמיד את האולם בחינם לרשות הזוג הצעיר, האיצה ב', "ועכשיו צריך לארגן סעודה כדת וכדין".

היתה חתונה באולם מפואר, היה אוכל מגוון וטעים שבושל על ידי... מטבח הישיבה שבה למד החתן, והמלצרים היו... בני משפחתה של הרבנית טורק ע"ה.

האורח שהוזמן לחתונה על ידי משפחת טורק, עדיין עמד המום בפתח האולם, בעוד הריקודים נמשכים.

לימים סיפר אותו אורח, כי מלבד שהתפעם ממידת החסד המופלאה של צדקת זו, "הבנתי והפנמתי, כי כח הרצון, הוא הקובע. אם אדם נוטל על עצמו משימה רוחנית ברצינות, ומטיל את עצמו לתוכה בכל מרצו, חזקה, שיסייעוהו מן השמים. כוחות עולמים ימסכו בגופו, ומרץ נעורים ירזז את מהלכו. הוא יצליח".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הר"ר **אשר יצחק לינדנר** ז"ל

ב"ר יוסף יהודה ז"ל נלב"ע י"ב חשוון תשמ"ט

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה אנגלרד** ע"ה

ב"ר מנחם מנדל כהן ז"ל נלב"ע י"א בחשוון תשנ"ז

תנצב"ה

הנוצחה ע"י בתה גב' **ברכה לנגה** ומשפחתה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה לנגה** ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"א בחשוון תשמ"ז

תנצב"ה

הנוצחה ע"י משפחת **לנגה ורוטנברג** שיחיו

ברוך הוא. איננו נכנסים במאמר זה לפירוש העמוק העומד מאחורי דין דברים זה, הנראה כסתרי תורה, אלא להוכחה ההלכתית שהעלה ממנו המהרש"ם.

גמרתנו אומרת על הפסוק (תהילים קו/ז) "וימרו על ים סוף", שים סוף התבקש לפלוט את גופות המצרים שטבעו בו בקריעת ים סוף, כדי להוכיח לישראל שאוייביהם המבעיתים טבעו ומתו, אך הים סירב בטענו: "כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה, וחוזר ונוטל ממנו?". השיבו הקב"ה, שיחזיר לו פי אחד ומחצה ממה שנטל ממנו. שאלו ים סוף, "כלום יש עבד שתובע את רבו?", הרי אתבייש לתבוע פרעוני. השיבו הקב"ה, שנחל קישון יהא **ערב** על ההבטחה, והסכים ים סוף ופלט את גופות המצרים.

הגמרא אינה מבארת, איזה סוג ערבות הוטלה על נחל קישון, ולכאורה, כל עוד לא הודגש, כי הוא "ערב קבלן", הרי הוא ערב רגיל, ואם כן עולה מאליה השאלה, מה הועילה לים ערבותו של נחל קישון? הן הים ביקש להמנע מלהלוות, מפני שאינו מסוגל לתבוע את רבו, וגם עתה, אין הוא רשאי לפנות אל הערב הרגיל, בטרם תבע את לווהו?

המהרש"א עומד על כך וכותב, שבאופן זה, גם המקבל על עצמו ערבות סתם, ללא שמפרש שיהא ערב קבלן, הרי הוא ערב קבלן! שאם לא כן, אין כל משמעות ותוכן לערבותו. אף במקרה דנן, סיים המהרש"ם, לפנינו הכרעה ברורה של המהרש"א, שערבות הנובעת מן העובדה, שאין המלווה מסוגל לתבוע את הלווה, הרי היא ערבות קבלן, אף שלא פורש כן, וממילא, וודאי טמונה בערבותו של ראובן ערבות קבלן, ועליו לפרוע למלווה את חוב הפריץ.

ריקם, ולפיכך פנה אף הוא בתמימות ליהודי אחר ושאלו, אם יש את נפשו להלוות סך כסף לשר הנודע.

היהודי התחלחל מן המחשבה על כך, מה לו ולצרה זו. אך ראובן התחנן בפניו ואף הצהיר, "הנני ערב על חוב זה". הסכים היהודי והלווה את כספו לשר, בסמכו על "ידידו", אשר נטל על עצמו ערבות לחוב.

בהגיע מועד הפירעון, פנה המלווה אל ראובן וביקש לממש את הערבות, אך הפתעה מרה ציפתה לו. ראובן טען, הן יודע הנך, כי יש "ערב", ויש "ערב קבלן". ל"ערב קבלן" ניתן לגשת גם אם לא פנו כלל אל הלווה כדי לגבות את החוב, ואילו לערב רגיל ניתן לגשת, רק לאחר שמוצו אפשרויות הגבייה מן המלווה. אני, הוסיף ראובן, לא קיבלתי על עצמי להיות ערב קבלן, אלא אמרתי שאני "ערב" ותו לא. גש, איפוא, תחילה אל הפריץ, נסה לגבות ממנו את חובך, ואם לא תצליח דרכך, אממש את ערבותי, בהן צדק. כנגדו טען המלווה, הן וודאי התכוונת שתהא ערב קבלן, שאם לא כן, מה תועלת לי בערבותך, אם איני מעיז לגשת אל הפריץ. אך ראובן נותר במריו - תחילה גש אל הפריץ.

המלווה לא העיז לגשת אל הפריץ, אך הוא פנה אל רב עירו "הארחוב", אשר הריץ את המקרה אל המהרש"ם. המהרש"ם, נודע בידיעותיו המופלגות בתורה, ובכשרו לדלות מרגליות נסתרות מתוך הגמרא, כפי שהעיד הרידב"ז.

הביטו, השיב להם המהרש"ם מבראזן זצ"ל (שו"ת ח"ב סי' קנ"ח), על מה שכתב המהרש"א בסוגייתנו.

גמרתנו עוסקת במשא ומתן, כביכול, שנערך בין ים סוף לבין הקדוש

לומדים בשלמות גמרא עם המשנה, נהנים מאותיות מאירות עיניים וצבע ייחודי להקלת הלימוד

חדש! - צבע ייחודי

מסכת יומא

עם תמונות צבעוניות של עבודת המקדש

הדפסה מהודרת של דפי הגמרא עם אותיות מאירות עיניים להקלת הלימוד

- מאורות ההלכה
- מאורות המשנה

חדש! - צבע ייחודי

מסכת שקלים

מהתלמוד הירושלמי עם ביאור מיוחד

הדפסה מהודרת של דפי הגמרא עם אותיות מאירות עיניים וביאור להקלת הלימוד

- מאורות ההלכה
- מאורות המשנה

להזמנת הגמרא: 151-500-1700